

Tóbiás László: Útitársak visszatekintve

Absztrakt

A szerző a 2010–12-ben munkahelyén megvalósított képzésfejlesztési projektekre tekint vissza, melynek szakmai vezetője volt. Bemutatja, hogyan alakult ki a pályázat tartalma. Számba veszi a projektben létrehozott termékeket és azok hasznosulását. Érinti a pályázati konstrukcióról a támogatott projekt menedzsmentje tagjaként szerzett tapasztalatait. Véleményt mond a szakmai tudásalapok ciklikus karbantartásáról, a pályázatoknak mint a szakmai konszenzusok megújításához is használható eszközöknek a lehetőségeiről.

Kulcsszavak: szakmai tudásalap, szakmai konszenzus, gyakorlati szakemberek és oktatók viszonyrendszere

Köszönettel vettem a Párbeszéd szerkesztőségének felkérését, miszerint idézzem fel a Széchenyi István Egyetemen 2010–12-ben megvalósult, tehát öt éve lezárult képzésfejlesztési projektet. Azt gondolom, a Párbeszédnek ez a sorozata a szociális munka kutatása szempontjából a legfontosabb talán. Egyfajta műfajkeresés, módszerkeresés, magukról a kutatási módszerekről való gondolkodáshoz való hozzájárulás is, amire igen nagy szükségünk lenne. A történeti diszciplínának fontos forrása a visszaemlékezés, az egykori cselekvő visszatekintése. A jelenben élő társadalomtudományoknál ez nem ennyire egyértelmű. Hogyan születik meg egy tudományos téma, egy kutatási irány a társadalomtudományokban – nem tekintve a tradicionálisan, folyamatosan vizsgált témákat. A kutató felfigyel egy kérdésre, és ha szponzort is talál, aki szintén fontosnak gondolja a témát, indul a kutatás. De mitől tudja a kutató, hogy mi fontos? Azt gondolom, hogy itt következik a cselekvők szerepe, felelőssége, főleg, ha maguk is rendelkeznek kutatói képzettséggel. Meg kell írniuk a saját tevékenységeik tapasztalatait, úgy rendszerezve, hogy ezeket a kutatók a lehető legkisebb (további) torzítással összevethessék mások leírásaival, és a közös – vagy éppen szögesen ellentétes – tapasztalatok alapján tűzhessék ki a valóban releváns irányokat. Meg kell termelni rengeteg információt, amiből releváns hipotéziseket lehet felállítani, amiket érdemes igazolni vagy cáfolni, így adva magyarázatát valamilyen jelenségnek. A jó gyakorlatok gyűjtése és közzététele a tudomány szempontjából ezzel az értelemmel bír – okos gyakorlati emberek mindenféle tudományoskodás nélkül is tanulnak belőlük. A tudomány, szerényebben a módszeres megismerés, a leírásnál kezdődik. A jó gyakorlatok leírásánál is elemibb szinten a cselekvő visszaemlékezésével. Magam próbálkoztam már ezzel a műfajjal (Tóbiás 2014). Remélem, egy szociális képzést fejlesztő projekt leírása nagyobb érdeklődést tud kiváltani, mint amikor egy közösségi alapú gyermekjóléti szolgáltatásban szerzett tapasztalataimat írtam le.

Előzmények

A győri Széchenyi István Egyetem Szociális Munka Tanszéke történetében kiemelt és folyamatos tevékenység a képzés fejlesztése, karbantartása, magáról a képzésről folyó közös gondolkodás. Ebben egymástól el nem választható szerepe volt az alapító tanszékvezető személyének és a tanszékalapítás módjának. A tanszék úgy született meg, hogy az addig Esztergomban szociálpedagógus-képzést vezető Budai Istvánt az akkor még főiskolaszintű győri intézmény szociális munka tanszék alapítására hívta meg, lehetőséget adva arra is, hogy

korábbi munkatársai egy része is vele tarthasson. Tehát egy képzés felépítése tapasztalataival bíró munkaközösségnek volt lehetősége egy másik képzés felépítésére. Maga a tanszékvezető pedagógiai képzettséggel és főiskolai oktatói és vezetői tapasztalattal rendelkezett, kimondottan képzésfejlesztői érdeklődéssel – már a győri években – az Egyesült Királyságban szociális képzési témában szerzett PhD-fokozattal, és a szociális képzők Iskolaszövetségének is több ciklusban volt elnöke. Az esztergomi–győri csapat elkötelezett volt a szociális szakmai tudás fejlesztésében, a nemzetközi tudás szöveggyűjtemények formájában való elérhetővé tételében, nemzetközi projektekben való részvételben, személyes tudásszerzésben. A győri képzés terepkoordinátora, Azizi Judit Németországban szerzett – hazai diplomái mellé – szupervízióból mesterfokozatot, az egyetem támogatásával. A tanszék történetét, értékvilágát máig erősen meghatározza, hogy a tanszék vezette azt a konzorciumot, amely a szociális munka szaknak a bolognai rendszerhez igazodó (újra)alapítási dokumentációját kidolgozta 2006-ban.

Mindezek általános hatásai mellett témánk tekintetében fontos, hogy megjelent az interprofesszionalitás szempontja, mind gyakorlati tevékenységekben, mind a szakmai tudásalap megteremtésében (Somorjai 2001). Amikor 2011-ben a tanszék munkaközössége számba vette, milyen kérdéseket állítana a képzésfejlesztési projekt homlokterébe, az interprofesszionalitás bizonyult annak a szálnak, amely összekötötte a témákat.

Az idők során alkalmazott tudományok egyetemévé alakuló Széchenyi Főiskola kényelmes keretet biztosított a szociálismunkás-képzésnek: a sok hallgatóval és vállalati megbízásokkal bíró műszaki tanszékekre támaszkodó hosszú távú stratégia a sokszínűség, sokszakúság, a kibocsátások szempontjaiból adott szerepeket a tanszéknek. A külső források keresése nem az alapvető hiányok pótlására, hanem a képzési kínálat és a minőség fejlesztése érdekében volt elvárás az egyetem közege és a tanszék részéről. A tanszék ezeken felül még az egyetemen belüli ismertsége javítása érdekében is részt vett nagyobb egyetemi pályázatokban, ezzel magát a szociális munkát és az általa kezelt problémákat is igyekezett ismertebbé tenni a leendő diplomások – és persze az oktatók – körében.

Mivel a szociális szolgáltatások finanszírozója Magyarországon döntően az állam, annak a döntésétől függ, hogy tágabban, szűkebben vagy éppen szűkítően értelmezi és fedezi a szolgáltatások költségeit. Ez meghatározza a szociális képzők lehetőségeit, hiszen az oktatáson túl a szakmai háttérszolgáltatások nyújtásából juthatnak bevételekhez. Ezekkel a lehetőségekkel igyekezett élni a tanszék, miként az egyetem néhány pályázatában is volt alprojektje. A tanszék kapacitásaiból, méreteiből és magukból a kiírásokból is adódóan ezek szűk lehetőségek voltak.

A tanszék személyi adottságai meghatározóak voltak a tanításon túli tevékenységek vállalásában. Az egyetem vezetése mindenképpen a tudományos minősítés megszerzését ösztönözte, és az oktatók nagy részének a gyereknevelés volt az elsődleges prioritás, és ebben, mint értékválasztásban, konszenzus volt. Így a munkaköri feladataik mellé nem keresték a tanszék tagjai a tartós folyamatos munkákat, mint amilyenek egy nagyobb projekt viteléhez szükségesek. Külső munkákban némelyek szereztek projekt tudásokat, de a tanszék egészének nem volt korábban ilyen területről együttműködési tapasztalata.

A felsőoktatás általános állapotainak megfelelően a tanszék infrastruktúrájának állapota közös cselekvést igényelt. Ugyanígy az alacsony fizetések is. Ha mindenki önállóan nézett volna kiegészítő jövedelem után, az szétforgácsolta volna az erőket, ahelyett, hogy olyan szakmai értékek születtek volna, melyek létrehozása egyetemi funkció, ha adott helyzetben nem is volt biztosított az üzemszerű finanszírozás.

A pályázat

Ezek a körülmények határozták meg, hogy a tanszék induljon a „*Szociális képzések fejlesztése, szakemberek képzése, továbbképzése és készségfejlesztése, valamint a helyi fejlesztési kapacitások megerősítése*” pályázaton, illetve a projekt tartalmát. A pályázati felhívás a *TÁMOP-5.4.4-09/2 konstrukció képzőknek kiírt C komponense* volt, melyre az Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény, Győr konzorciumi partnerségével jelentkezett a tanszék. A módszertani szociális intézmények számára kiírt *A komponens* felhívására is közösen, de fordított szereposztású konzorciummal pályáztak e partnerek.

A tanszék nem volt részese a konstrukció harmadik elemében – *B komponens* – nyertes nyugat-magyarországi pályázatnak, de munkatársai végeztek munkát abban is, illetve saját projektjüket, eredményeiket többször is bemutatták annak eseményein.

A *TÁMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0006* számú támogatási szerződés szerint 2010. július 1. – 2012. június 30. között valósult meg az „*Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái*”, röviden „*Útitársak*” című projekt, melynek a teljes támogatási összege 46 150 140 forint volt. Partnerként működött közre a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja. A projekt menedzsere Kóbor Krisztina, majd Budai István volt, utóbbi a kidolgozás idején és az első projektévben a tanszék vezetője is volt, utóbbi megbízatást a második projektévben Csizmadia Zoltán látta el. Az egyetem pályázati irodájáról Doktor Zsuzsanna dolgozott a projekttel. Szakmai vezető Tóbiás László volt. A projekt eredményei és tevékenységei megismerhetők a honlapon, és – az idézési szabályok betartása mellett – szabadon felhasználhatóak: <http://www.tamop544c.pli.sze.hu/>.

A tanszék és a képzések előre látott perspektívái határozták meg, hogy modulok álljanak a fejlesztés középpontjában. Az egyetem elvárta, hogy mielőbb legyen mesterszintű képzése is a tanszéknek, és kirajzolódott, hogy a megalapított szakok közül Győrben a szociális munka vagy a szociálpolitika mesterszintű szak indításának nincs perspektívája, mert a munkaadók nem honorálják a végzettségi szint emelését. Mivel nem lehetett direkt munkaerőpiaci igényekre válaszolni, úgy a szélesebb horizont nyitása látszott ígéretesnek: az interprofesszionalitás és a közösségiség, közösségi-civil szükségletkielégítések szakmai képzési szükségleteinek kielégítése. A projekt leggyakorlatiasabb célja, terméke volt a mesterképzést előkészítő szakirányú továbbképzés, részben a modulok alapján megvalósított képzés-, illetve kurzuskidolgozás, oktatói kar összehangolódását és egyéni oktatói munkáját segítő tevékenységek.

A projekt minden tervezett tevékenységet megvalósított és a szerződés szerinti futamidőben zárt.

A projektben létrehozott termékek

A projekt gerincét 12 interprofesszionális modul kidolgozása adta. A modult így definiálta a projekt belső munkaanyagában: „Olyan rendszerbe foglalt komplex ismereti egység és a tanulását támogató módszertan, mely

- jó társadalmi működés formálását segíti elő (így a problémafókuszú szociális munka szempontjából preventív);
- a szociális munka és valamely partnerszakma találkozási területének ismereteit ötvözi interprofesszionális (interdiszciplináris) ismeretű;

- felöleli az interprofesszionális szándékot, célt, tartalmat, hasznosíthatóságot;
- lehetővé teszi tárgyában a szociális munkát, illetve a partnerszakmát tanulók és gyakorlók közös – de akár önálló – tanulását, tudásfejlesztését, kompetenciaalakítását;
- lehetőséget ad különböző konkrét képzési szükségletek kielégítését szolgáló konkrét képzési programok kialakítására:
 - egyetemi képzésen belül különböző szintű és különböző szakok számára elkülönülő vagy közös tantárgyprogramok,
 - illetve továbbképzési programok kialakítására;
- tartalmazza a tanulás értékelésének módjait és formáit is.”

A modulok kidolgozását előkészítette két szakmai tanulmányút. A svédországi Malmöben a munkaügyi szolgáltatások, a finnországi Ouluban a képzésmódszertan, a különböző szintű képzések összehangolása megfigyelése adta a fő témát. Ezek voltak a projekt első szakmai tevékenységei.

Két – a társadalmi felelősségvállalási, illetve az emberi jogok és a szociális munka kapcsolódásával foglalkozó – modul kidolgozása előkészítésének volt része egy-egy konferencia, melyek megszervezésének célja a témák tág nézőpontba helyezése volt.

A projektben dolgozók munkaközössége a modulokhoz egységes vázlatot dolgozott ki:

- I. A modul címe
- II. Alapelvei
- III. Konkrét céljai
- IV. Rövid leírása, specifikuma
- V. Fejlesztendő kompetenciák, szemléletalakítás, értékorientáció
- VI. Felhasználási területei, lehetőségei
- VII. Kapcsolódása más modulokhoz
- VIII. Képzési szintek, formák és időfaktorok
- IX. Tartalom, logikai rend
- X. Tanításának előfeltételei: szervezeti keretek, szempontok a tanári felkészüléshez
- XI. A diákok tanulási tevékenysége, tanulási formák, a tanár tanulásirányítási módszerei: témák és metodika összefüggései
- XII. Értékelés: tanári, egyéni, csoportos ellenőrzés és önellenőrzés
- XIII. A modul tanulásának várható kimenetei, eredményei
- XIV. Források: nyomtatott alapú és elektronikus

Ez a vázlat igazodott a projektben használt moduldefinícióhoz, és mind a kipróbálás, mind a későbbi hasznosítás során biztosította, hogy átgondolt elméletből és oktatási módszertani bázisból ténylegesen lehessen különböző képzési programokat, tananyagokat kialakítani. A modultartalmak és a kialakításukkal szerzett, erősített képzésfejlesztési kompetenciák a mesterszak kidolgozásakor hasznosultak leginkább.

A 12 – 20–26 oldalas – modul tartalmi bemutatására itt nincs lehetőségünk.

Az Olvasó megtalálja az összes modul teljes szövegét:

http://www.tamop544c.pli.sze.hu/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=9&Itemid=50 .

A modulok alkotói, lektorai, projekten belüli kipróbálása és későbbi felhasználása:

A modul címe	A modul kidolgozója	Lektor	A modul kipróbálása	Későbbi hasznosítás
Közösség- és szükségletfelmérés	Peisser-Puli Edit, a tanszék egyetemi adjunktusa	Dr. Kozma Judit	–	Az alap- és mesterszak több tantárgyban, részben a kidolgozó oktatja.
Modern társadalmak, közösségiség – közösségfejlesztés – civil társadalom – társadalmi nyilvánosság – önkéntesség	Dr. Bugovics Zoltán egyetemi docens, SZE Regionális-Tudományi és Közpolitikai Tanszék	Dr. Szakál Gyula egyetemi docens SZE Regionális-Tudományi és Közpolitikai Tanszék	–	A közösségi és civil tanulmányok mesterképzésben több tantárgyban, részben a kidolgozó oktatja.
A segítségnyújtás közösségi formái, módszerei, sorstárssegítés	Dr. Tóbiás László, a tanszék egyetemi docense	Dr. Czike Klára	–	Az alapszakok közösségi munka kurzusai megújításánál.
Helyi társadalom – politika – regionalitás, szolgáltatástervezés a szociális és erőforrás-problémák feloldására	Peisser-Puli Edit, a tanszék egyetemi adjunktusa	Dr. Kozma Judit	–	Az alap- és mesterképzésben több tantárgyban, részben a kidolgozó oktatja.
A közösségfejlesztő folyamatok szervezése, avagy a közösség fejlődését ösztönző és támogató folyamatok szervezése	Dr. Tóbiás László, a tanszék egyetemi docense	Dr. Arapovics Mária egyetemi adjunktus, ELTE PPK Andragógia Tanszék	–	Az alap- és mesterszak több tárgyban, a kidolgozó oktatja.
Munkaerőpiaci és szociális ismeretek integrációja, foglalkoztatási rehabilitáció, megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása, szociális gazdaság	Mészárosné Németh Livia – Kleizerné Tamás Györgyi, GYMS Kormányhivatal Munkaügyi Központja, Győr	Dr. Kenderfi Miklós egyetemi docens, Szent István Egyetem Pályatervezési Tanszék, tanszékvezető	–	–
Munkaerőpiaci szolgáltatás	Török Zoltán – Winklerné Nagy Judit – Jakus Csilla Hajnalka, GYMS Kormányhivatal Munkaügyi Központja, Győr	Dr. Kenderfi Miklós egyetemi docens, Szent István Egyetem Pályatervezési Tanszék, tanszékvezető	Interdiszciplináris kipróbáló kurzus egyetemistáknak 2011. tavaszi félév	Alapszak kurzusa megújításánál, a kidolgozó oktatja.
Szociális és épített környezet	Panker Mihály igazgató, Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény, Győr	Horváthné Korinek Judit óraadó oktató, Építészeti és Épületszerkezeti Tanszék	–	–

Gyermekek és ifjúság a közösségekben	Kóbor Krisztina	Rétiné dr. Böhm Éva Batthyány-Strattmann-díjas, Nyugat-dunántúli Regionális Közigazgatási Hivatal Szociális és Gyámhivatala nyugalmazott vezetője	Akkreditált továbbképzési tanfolyam szociális és gyermekjóléti szakemberek számára kipróbáló kurzusként	Felsőoktatási szakképzés tárgya kidolgozásánál, alapszak tárgya megújításánál, a kidolgozó oktatja.
Korszerű életminőség	Kányai Róbert módszertani vezető – Ráczné Németh Teodóra igazgatóhelyettes, Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény, Győr	Patyán László főiskolai docens, Debreceni Egyetem Szociális Munka Tanszék (Nyíregyháza)	Interdiszciplináris kipróbáló kurzus egyetemistáknak 2011. tavaszi félév	Választható tárgyként saját és más alapszakokon, a kidolgozók oktatják.
Társadalmi felelősségvállalás	Dr. Nárαι Márta	Giczey Péter elnök, Életfa Segítő Szolgálat Egyesület (Debrecen)	Interdiszciplináris kipróbáló kurzus egyetemistáknak 2011. őszi félév	Mesterképzésben, illetve választható tárgyként más alapszakokon a kidolgozó oktatja.
Emberi jogok és szociális munka	Dr. Egresi Katalin egyetemi docens, SZE Jogelmélet Tanszék	Dr. Juhász Gábor egyetemi docens, ELTE TáTK Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék	Interdiszciplináris kipróbáló kurzus egyetemistáknak 2011. őszi félév	–

A modulok hasznosításának a projekttervben nem szereplő módja is kialakult a projekt közben: a tanszék más szakok hallgatói számára szabadon választható tárgyak széles körét kínálta. Nemcsak modulokból születtek így tárgyak, hanem a kialakított eljárásba további témák is bekerültek, mindegyik a szociális kérdések iránti széles körű érzékenyítés céljával.

Hat modulból készült akkreditált szakmai továbbképzési program a vonatkozó jogszabálynak megfelelően, és ezek közül kettőből tényleges tanfolyam is megvalósult pilotkurzusként.

1. Szakirányú továbbképzés

A szakirányú továbbképzés a felsőoktatás egy kevésbé ismert formája. Célja nem a képzési szint emelése, hanem speciális ismeretek megszerzése, így alap- és mesterszintű végzettséggel is be lehet lépni, sőt nem csak egy képzési terület diplomásai specializálódhatnak adott képzésen. A projektben megvalósított interprofesszionális közösségi munka szakirányú továbbképzést 26 hallgató – 24 nő és 2 férfi – végezte el, levelező munkarendben, a tanszék szokásos beiskolázási körzetéből: Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas és Zala megyéből. Szakirányú továbbképzés indítását az egyetem szenátusa engedélyezheti,

jogszabályi keretek között. Így férhetett be a kétéves projektidőszakba a szak létrehozása és megvalósítása. A szakirányú továbbképzést nem célként, hanem eszközként valósította meg a projektben a tanszék: a közösségi és civil tanulmányok mesterszintű szak megalapítására, rendszerének és egyes tantárgyainak kidolgozásához. A pályázati konstrukció nem támogatta mesterképzés kidolgozását. A futamidő rövideje miatt, és mert a mesterképzéseket hosszas eljárásban egyetemen kívüli szervezet – a Magyar Akkreditációs Bizottság – engedélyezi, erős kockázata lett volna az alapítás mint projekteredmény vállalásának is, és mivel a projekt pont úgy két év hosszúságú volt, mint a mesterképzés, nem lett volna lehetőség a kipróbálásra, tehát a fejlesztési folyamat visszacsatolására. A szakirányú továbbképzés mindkét félévében 100 elméleti óra szerepelt, míg a terepgyakorlat óraszámja 40 és 60 óra volt. Négy modulból kötelező, további négyből választható került be a képzési programba. A szakirányú továbbképzés tárgyai közül 12 került be később a mesterképzésbe, a kipróbálás tapasztalatait is felhasználva.

A szakirányú továbbképzés adta a legtöbb lehetőséget arra, hogy a tanszék a projekt révén széles körű szakmai kapcsolatokat építsen, illetve erősítsen. Ezeknek a kapcsolatoknak egy része mesterképzés alapjává is vált.

2. Kiadványok

Írásunkban többször hivatkozunk, hogy a Győrben ugyanazon szereplők által – az A és a C alkonstrukcióban – megvalósított két projekt erősen támaszkodott egymásra. Ennek egy területe volt a kiadványozás is. A C projektben két szöveggyűjtemény jelent meg – elérhetőek a projekt és a tanszék honlapján. Budai István és Nárai Márta szerkesztők kötetei közül a „Közösségi munka – társadalmi bevonás – integráció” című a projekt első harmada vége felé készült el, és nemzetközi tanulmányok mellett hazai közösségi projekteket bemutató, illetve kutatási, elméleti tanulmányokat tett közzé. „Az együttműködés és felelősségvállalás tanulása a szociális és közösségi munkában” című kötet a projektidő második harmada végén készült el. Ebben külföldi szerzők mellett a projekthez kapcsolódó szerzők és írások kaptak helyet. A projekt szempontjából legfontosabb Budai István – Kozma Judit A kompetencia-alapú közösségimunkás-képzés elé című írása, mely a szerzőpárosnak az Esély 2012/5. számában megjelent A kompetencia-alapú közösségimunkás-képzés fejlesztéséről című írásával együtt a projekt elméleti alapvetése. Ezeket az írásokat visszatérően hivatkozzák a szociálismunkás-képzésről szóló diskurzusok, és vannak jelek, melyek szerint a közösségi munkások berkeiben is ismertek, de az ő esetükben a képzés helyzete még mostohább, még kevesebb diskurzus folyik a képzéseikről, ahogy képzés is igen kevés folyik. A projektben dolgozók körében jóval korábban közzétették gondolataikat, az írások kezdeti változatait a szerzők, így azok, illetve a rájuk adott reakciók meghatározóak voltak a projekt gondolatvilága kialakításában, ahogy az a projekttervben is állt. A publikált szövegek kialakítására hatottak a projektben dolgozók visszajelzései, felvetései is. Ilyenfajta műhelymunkára nem sok lehetősége volt az alapítása óta a tanszéknek, így ez a folyamat nagy részben módszertani tanulás is volt. A szociális képzések történetében általában sem sok olyan téma és írás volt, amely a szélesebb szakmai közvéleményt diskurzusra, szakmai alapvetések formálására és kimondására készítette volna.

Két évtizeddel a soproni konferencia után, mely sok képzés által elfogadható és megvalósítható értékeket mondott ki, a TÁMOP-5.4.4-09/2 konstrukció kínálhatott volna egy lehetőséget – bár más formában – az értékek, alapvetések átgondolására, átbeszélésére. Ezt valószínűleg nem ismerték fel a konstrukció kidolgozói, legalábbis nem szabtak olyan követelményeket, amelyek a lehetőséget kibontották volna. 2011 szeptemberében a Kodolányi János Főiskola és az Iskolaszövetség rendezett egy konferenciát, ahol a megvalósítók bemutatták projektjeiket – mindenekelőtt egymásnak. A megvalósítás félidejében más már nem történhetett, gyakorlatilag a pályázatok benyújtásától kezdve kötött egyéni pályán mozgott mindenki, és ezek a pályák nem rajzolhattak ki szakmai egységet. Némelykor úgy tűnt, hogy még egyes egyetemeken különböző képzési helyei sem tudták szinkronizálásra felhasználni a pályázat hordozta lehetőségeket.

3. Konferenciák és a projekt külső kapcsolatai

A győri projektben nagyon sok konferenciára került sor, sokféle témával, előadói körrel közelítve a projekt témáihoz. A modulok előkészítését szolgáló, már említett eseményeken túl később települési vezetők szempontjainak, illetve az ország távoli régióiban megvalósult programok megismerését szolgáló, és a szakirányú továbbképzés résztvevőinek projektjeit bemutató konferencia is volt.

A projekt kapcsolatot tartott más projektgazdák C alkonstrukcióban megvalósított projektjeivel. A kecskeméti projekt műhelykonferenciáján szakmai (nem a saját projektről szóló) előadással szerepelt a szakmai vezető. A szekszárdi projekt zárókonferenciáján bemutatták a győri projektet. Részt vettek a Nyugat-magyarországi Egyetem projektjének eseményén. Az Iskolaszövetség és a Kodolányi János Főiskola 2011. szeptember 30-i rendezvénye¹ a pályázati futamidő felénél rámutatott, hogy szerencsés lett volna már a nyertes pályázatokat, terveket bemutatni egymásnak, úgy lehetőség lett volna némi összehangolásra, szinergiák révén még eredményesebbé téve a projektek munkáját. A projektek lezárása után is értelmes lett volna egymásnak és még inkább a szakma egészének, a képzőkön túl a gyakorló szociális szakemberek számára is bemutatni az eredményeket, a létrehozott tudásokat a szakma egésze véráramába helyezni. Ilyen funkciója is lehet a projektek lezárása után fél évtizeddel a Párbeszéd folyóirat sorozatának, melyben ez az írás is nyilvánosságot kap.

4. Egyéb projektermékek

– Oktatói felkészítések

A pályázati felhívás kötelező feladatnak jelölte meg az oktatók oktatási tevékenységekre való felkészítését, ebben való támogatását. A tanszék két oktatója rendelkezett tanári diplomával, egy harmadik pedig gyógypedagógusi végzettséggel. Egyetemisták – fiatal és a levelező oktatásban idősebb – felnőttek oktatásában iskolázott tagja nem volt a tanszéknek. Egyes kollégák jelezték is korábban, hogy pedagógiai, metodikai felkészültségük hiánya okoz számukra nehézségeket. A Széchenyi István Egyetem mérnök-tanár-képzéssel foglalkozó tanszéke a 2010-es évek első felében, pályázati forrásokból több ciklusban kínált képzéseket, tréningeket ennek az egyetem – és a felsőoktatás – egészét jellemző problémának a kezelésére. Voltak ilyen tevékenységek az itt bemutatott projektben is, a pilotkurzusok és a szakirányú továbbképzés elé időzítve. A projekt időrendjének megcsúszása miatt ezen tevékenységekre nem maradt elég idő és erő: nem sikerült a szociális munka oktatására specifikálni a tartalmat, és minimális volt az oktatók részvétele.

– Terven felüli tanulmányutak

A konstrukció projektjei összességében keveset tudtak egymásról. A lezárult projektek egy részét megismerve úgy tűnt, a győri projekt ugyanannyi pénzből több terméket állított elő, mint több másik, talán magasabb díjazást is kaphattak volna a közreműködők. Takarékos és néhol szerencsés gazdálkodás mellett a projekt utolsó szakaszában két előre nem tervezett szakmai utat is be lehetett iktatni. Előbb a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar tannyelvű szociálismunkás-képzését ismerték meg a tanszék munkatársai. A projekt egyik legutolsó szakmai programja pedig ausztriai tanulmányút volt. Deutschkreutzban egy vidéki térség fogyatékossgal élő polgárait ellátó intézményt ismertek meg a tanszék munkatársai, Bécsben pedig a Campus Wien szociálismunkás-képzéseit. Nem sokkal korábban jött létre ez az alkalmazott tudományi egyetem, több Fachhochschule összevonásával, így az interprofesszionalitás hasonló kihívásaival és lehetőségeivel találkozott, mint a győri egyetem.

Minőségbiztosítás

Alapvető cél volt a projektben sokféle tudás és kvalitásos szakemberek kapcsolása a munkához. Ez határozta meg a konferencia-előadók, a szakirányú továbbképzés

¹ Lásd <http://3sz.hu/tartalom/magyarorszagi-szocialis-szakemberek-kepeseert-egyesulet>.

vizsgaelnökeinek és a kötetekben megjelenő magyar írások szerzőinek, illetve a lektoroknak a felkérését. Nagyon hasznosnak bizonyult, hogy a köteteken túl a kidolgozott képzési modulokat is lehetett lektoráltatni, a legjobb nevű szakemberekkel. Úgyszintén különleges értékeket adott az eredményekhez a szakirányú továbbképzésbe országos hírű specialisták felkérésének lehetősége a tanszéki, egyetemi munkatársak mellé. Ezen oktatók egy része a később megindult mesterképzést mindmáig erősítik – pl. a közösségi mediációs kurzussal Fellegi Borbála.

Túl a projekttermékeken

A pályamunkát 2009 őszén kellett benyújtani, a kétéves megvalósítási időszakra részletesen kidolgozva. Bár a projektnek része volt a szükségletfelmérés, annak alapján nem lehetett újratervezni, módosítani a pályázatban benyújtott tervet. Egy összetett projekt sok feladatát értelmes párhuzamosan futtatni. A szükségletfelmérést nem. Az csak akkor funkcionális, ha megelőzi az egyéb tevékenységeket, legfeljebb az irodalom és a jó gyakorlatok feltárásának általános szakaszát észszerű vele párhuzamosan végezni. A kiírásnak ezt a konstrukciós hibáját Győrben sem sikerült orvosolni, készültek szükségletfelmérések, de csak igen szűk körben voltak használhatóak. A szükségletfelmérések legnagyobb hatással talán azzal voltak, hogy azokban hallgatók is dolgoztak, nagy számban és szakmai munkáért díjazva.

A projekt megvalósítását erősen megnehezítette, hogy a pályamunka beadását követően majd háromnegyed évvel került sor a szerződési ajánlat megküldésére, és további hosszú idő telt el a szerződéskötésig, majd a támogatás első részlete folyósításáig. Az egyetem adminisztratív szervezeti egységei ragaszkodtak a szerződés betű szerinti betartásához, amihez elengedhetetlen volt az aláírt szerződés léte. Nagy összegű létesítményfejlesztő pályázatokat futtatott párhuzamosan az egyetem, a 46 milliós pályáznál két nagyságrenddel nagyobbakat. Semmivel nem akarták kockáztatni a nagy pályázatok lebonyolítását. A tanszék pályázata megkezdésének csúszása azért okozott gondot, mert a programnak része volt a két félév hosszúságú szakirányú továbbképzés, amit mindenképpen a tanulmányi félévekhez kellett igazítani, a projekt időtartamába nem fért volna bele egy félévvel való csúszás. Ezt a problémát a projekt részbeni belső átszervezésével lehetett csak – már amennyire – orvosolni: a szakirányú továbbképzés kidolgozásával és létrehozásával kapcsolatos tevékenységeket az első félévbe kellett sűríteni, ami a projektmenedzsment mellett a közreműködők számára is nagyon intenzív igénybevétellel járt, és több ponton borította a tevékenységek egymásra épülésének, illetve párhuzamosságának megtervezett rendjét. Évek távolából sem látszik, hogy ezt a problémát támogatotti oldalon érdemben kezelni lehetne, ezt erősítik más pályázati konstrukciók tapasztalatai is. Legreálisabb már a pályázat kidolgozásakor kockázatként kezelni a késlekedés eshetőségét, és azt is, hogy – például a tanév beosztásához való igazodás miatt – ezt a kockázatot csak egyes feladatok tömörítésével, a projekt közreműködői munkájának felgyorsításával lehet kezelni, ami sem munkavállalói, sem minőségi szempontból nem kívánatos.

A projekt hatásai

Nagyon nehéz, inkább lehetetlen szétszálazni a konstrukció két – A, illetve C – alkonstrukciójának nem indikátorokhoz kötött, hosszú távú hatásait, hiszen ugyanaz a két szervezet volt a főpályázó, illetve a partner, csak fordított szereposztásban, szinergikus volt a tervezés és megvalósítás, gyakorlatilag azonos volt a projektek futamideje, a megvalósítók köre, egy-egy program erejéig még a résztvevők (kedvezményezettek) személyében is volt átfedés. A két alkonstrukcióban megvalósult szakirányú továbbképzések – az A alkonstrukcióban megvalósult tereptanárképzés és a C alkonstrukcióban megvalósított közösségmunka-képzés – és a kreditpontos továbbképzések a térség gyakorló szociális szakemberei széles körével erősítették a tanszék kapcsolatait. Ezek a kapcsolatok különlegesen is, hiszen a továbbképzésen sok olyan szakember vett részt, aki már korábban is együtt dolgozott a tanszékkel tereptanárként, és olyan kollégák is, akiről sejthető volt, hogy tehetségük, teljesítményük, ambícióik alapján meghatározóvá, akár formális vezetővé is válhatnak munkahelyükön vagy egy munkahelyváltás után, miként ez időközben be is következett. Így a szociális felnőttképzést általánosan jellemzőnél is közelebbi volt a viszony. A hallgatói jogviszonnal bírók a tananyagot tanulták, a tanárok pedig szerepüket, eszközeiket pontosították, próbálták, gyakorolták. Ez a kapcsolati minőség, közlekedési mód a projekt egyik legnagyobb hozadéka, mely tartós is, fél évtized után is fennáll.

Nehezen mérhető, hogy a projekt(ek) eredményeként a tanszéki munkatársak milyen kompetenciái fejlődtek, erősödtek. A projektmenedzsment tagjai nem ambicionálják, keresik, hogy hasonló szerepeket tölthessenek be. Egy nagy és növekvő szervezet, az egyetem erősen bürokratizált eljárásrendje és a pályázat bürokratikus rendje két malomkőként örölte a lebonyolítókat. A pályázat kidolgozása kezdetén, az ötletrohamkor kínált a menedzsment számára alkotó értelmiségi feladatot, a lebonyolítás idején nem sok időt és erőt hagyott alkotó szakmai feladatok ellátására. Kevés öröm egy egyetemi projekt menedzsmentjében dolgozni... A projekt lezárása óta eltelt években nem volt olyan pályázat, amelyet kimondottan magára szabottnak érzett volna a tanszéki munkaközösség, nem is pályázott. Kisebb-nagyobb szakértői, kutatói, szakmai feladatot más gazdák projektjeiben végzett a tanszéki munkaközösség egy része. A tanszék mellett működő alapítvány két pályázatra vállalkozott. Az egyikben pályakezdő munkanélküliként volt diákokat foglalkoztatott kutatások tudományos segédmunkatársi feladataira, tanszéki munkatársak kutatásaihoz. A másik projekt célja lakótelepi közösségfejlesztés volt. Mindkettőt tanszéki munkatárs menedzselte, így az igazolódott, hogy van a tanszéken projektmenedzselési kompetencia, de a támogatói működés ezekben a projektekben is csak továbbölte a motivációt. A kutatói, kötetyszerkesztői, konferencia- és képzésszervezői kompetenciák és rutinok adottak voltak korábban is a tanszéken. Ezt igazolta a projekt, de nem erősítette tovább.

Az egyetem más tanszékeiről bevont kollégák korrekt teljesítménnyel látták el a feladatokat, amelyekre felkérést kaptak, de velük nem alakult ki bensőségesebb, közös alkotások létrehozása felé mutató együttműködési mód.

A konstrukció nemkívánatos eredményei

A TÁMOP-5.4.4-09/2 konstrukció egészének – tehát nem csak a tanszék által megvalósított alkonstrukciónak – célcsoportját képezték a gyakorló szociális szakemberek, erős indikátorokkal ösztönözve az ő képzésüket. Ez gyakorlati hatásában mindenképpen felülírta a szakmai továbbképzés rendeletben szabályozott rendszerét, ami valójában már nem működött. A rendeletben leírt konstrukció arra alapult, hogy a munkáltatók költségvetési forrást kaptak (volna) dolgozóik továbbképzésére. A munkavállaló a munkaadó egyetértésével választott az

akkreditált képzési programok listájáról, és meghatározott idő alatt, különféle típusú programokon való részvétellel teljesítette a továbbképzési kötelezettséget, összegyűjtötte az előírt számú pontot. A listára nagy szabadságfok mellett kerülhettek fel a képzők és témáik. A rendszert az billentette meg, hogy a kormányzat (több választási ciklusban) nem biztosította a működtetésének fedezetét, de nem törölte el a továbbképzésben való részvétel kötelezettségét. Ebben a helyzetben egyes munkaadók a munkavállalóra próbálták terhelni a költségeket, mások figyelmen kívül hagyták a kötelezettséget, de mindenki örömmel fogadta az ingyenes képzési lehetőségeket, amelyeket a szóban levő TÁMOP-konstrukció kínált. A győri tanszék részvételével megvalósult mindkét pályázat könnyedén feltöltötte a meghirdetett továbbképzési tanfolyamokon a helyeket, amelyekkel teljesíthette a pályázatokban vállalt indikátorokat. A szakirányú továbbképzésen való részvétellel hosszú évekre teljesíthették a munkavállalók a köteleességüket, viszont hosszabb aktív munkát igényelt a részvétel, így a téma iránt tényleg érdeklődők választották ezeket a képzéseket. A néhány napos tanfolyamokon sok olyan hallgató is volt, akit a munkaadója küldött, nem a személyes érdeklődés. A győri projektben munkaadók kérésére az eredetileg tervezettnél több továbbképzési kurzusra került sor a fenti motiváció, továbbá az egyetem és a gyakornokait terepgyakorlatra fogadó intézmények közötti kapcsolat alapján. Mivel ezek a képzések a projektidőszak legutolsó hónapjaiban kerültek sorra, a projekt költségvetésében keletkezett pénzmaradvány átcsoportosítása ezt lehetővé tette.

Ismert tény, hogy a konstrukcióban megvalósult pályázatok nagy részében ez történt. Ily módon nagyon sok szakember szerzett továbbképzési pontokat. És mindez szétverte a továbbképzést szabad vállalkozásokra építő elvet: a szabadon jelentkező képzők ajánlatait nem vették igénybe az intézmények és munkavállalók, mert pénz hiányában az ingyenes szolgáltatást választották. A vásárló nélküli továbbképzési piacra nincs értelme termelni – legfeljebb a szabad választásra épülő piac logikáján kívüli szempontok alapján. Ebben a tekintetben bizonyosan kárt okozott a szakmai tudás építésének és terjesztésének ez a TÁMOP-konstrukció. Persze a megalkotói bizonyára eredménynek élték meg, hogy a kiszáritott továbbképzési rendszerbe pillanatnyilag forrást tudtak vezetni. Világos, hogy nem ők száritották ki a továbbképzési rendszert.

Pályázatok, mint a szakmai tudásalap építésének hatékonyabb eszközei

Bár a feladatokkal éppen birkózva nem feltétlenül élük ezt át a résztvevők, meglehetősen, kell a képzéseknek, hogy 5–10 évenként megújuljanak. Szerencsés égtájakon talán megvan ehhez a céhöntudatot lehetővé tevő egzisztencia és a szakmai kultúra. Felénk talán kellene a külső hatások, amiket megadott a soproni konferencia, a képzések alapítása, 2006-ban a bolognai követelményeknek megfelelő szakalapítás és nyomában az összes képzés újraindítása, az írásunkban tárgyalt pályázat 2010–12-ben, e sorok írása idején pedig a 2016-ban kiadott képzési és kimeneti követelményekhez igazodó mintatantervek, majd tantárgyi programok kidolgozása. Sopronban cél volt a szakmai értékekben, közös tudásalapban való megállapodás. A képzések jogi szabályozásának megújításakor konzorciumok dolgoztak, célozva konszenzusok megteremtését, de ezek lehatárolt, leginkább formai, adminisztratív kérdésekre koncentráltak, nem szakmai értékekre. Voltak a szakmai tartalmak, értékek, a közös tudásalap megújítására alkalmas pályázatok. A Biztos Kezdet Gyerekházak kétféle pályázati rendszere továbbgondolásával lehetne egy szakmai értékeket építő és karbantartó modellt kialakítani. Első lépésben szakmai szervezetek konzorciuma (tehát nem minisztériumi háttérintézmény vagy a minisztérium által kijelölt intézmény) kaphatna lehetőséget szakmai konszenzusok teremtésére – a szociális munka globális definícióját² is együtt fogadta el,

² <http://parbeszed.lib.unideb.hu/megjelent/html/5549b4f59eb90> .

alkotta meg a szociális munka és a képzés világszervezete. Aztán, ha második lépésben ennek eredményei alapján lehetne a képzések megújítására pályázni – és a képzők még össze is hangolnák terveiket –, bizonyosan erősebb tudásalapokon állhatnának a szociális képzések és tevékenységek.

Irodalom

BUDAI I., KOZMA J. (2012a): A kompetencia-alapú képzés elé. In BUDAI I., NÁRAI M. (szerkesztők): Együttműködés és felelősségvállalás tanulása: a szociális és közösségi munkában. Széchenyi István Egyetem Petz Lajos Egészségügyi és Szociális Intézet, Győr. 115–159.

BUDAI I., KOZMA J. (2012b): A kompetencia-alapú közösségi munkás-képzés fejlesztéséről. *Esély* – Társadalom és szociálpolitikai folyóirat 2012/5. 83–104.

BUDAI I., NÁRAI M. (szerkesztők) (2011): Községi munka – társadalmi bevonás – integráció. Széchenyi István Egyetem Petz Lajos Egészségügyi és Szociális Intézet, Győr.

BUDAI I., NÁRAI M. (szerkesztők) (2012): Együttműködés és felelősségvállalás tanulása: a szociális és közösségi munkában. Széchenyi István Egyetem Petz Lajos Egészségügyi és Szociális Intézet, Győr.

SOMORJAI I. (szerkesztő) (2001): Amivel még nem számolunk... – Interprofesszionális együttműködés és szociális munka. Kávé Kiadó – Széchenyi István Főiskola, Budapest–Győr.

TÓBIÁS L. (2014): Animáció a közösségfejlesztésben – Vázlat és értelmezési kísérlet. Parola: Településeknek, Közösségeknek, Segítő Szakembereknek XXV(1). 25–37.